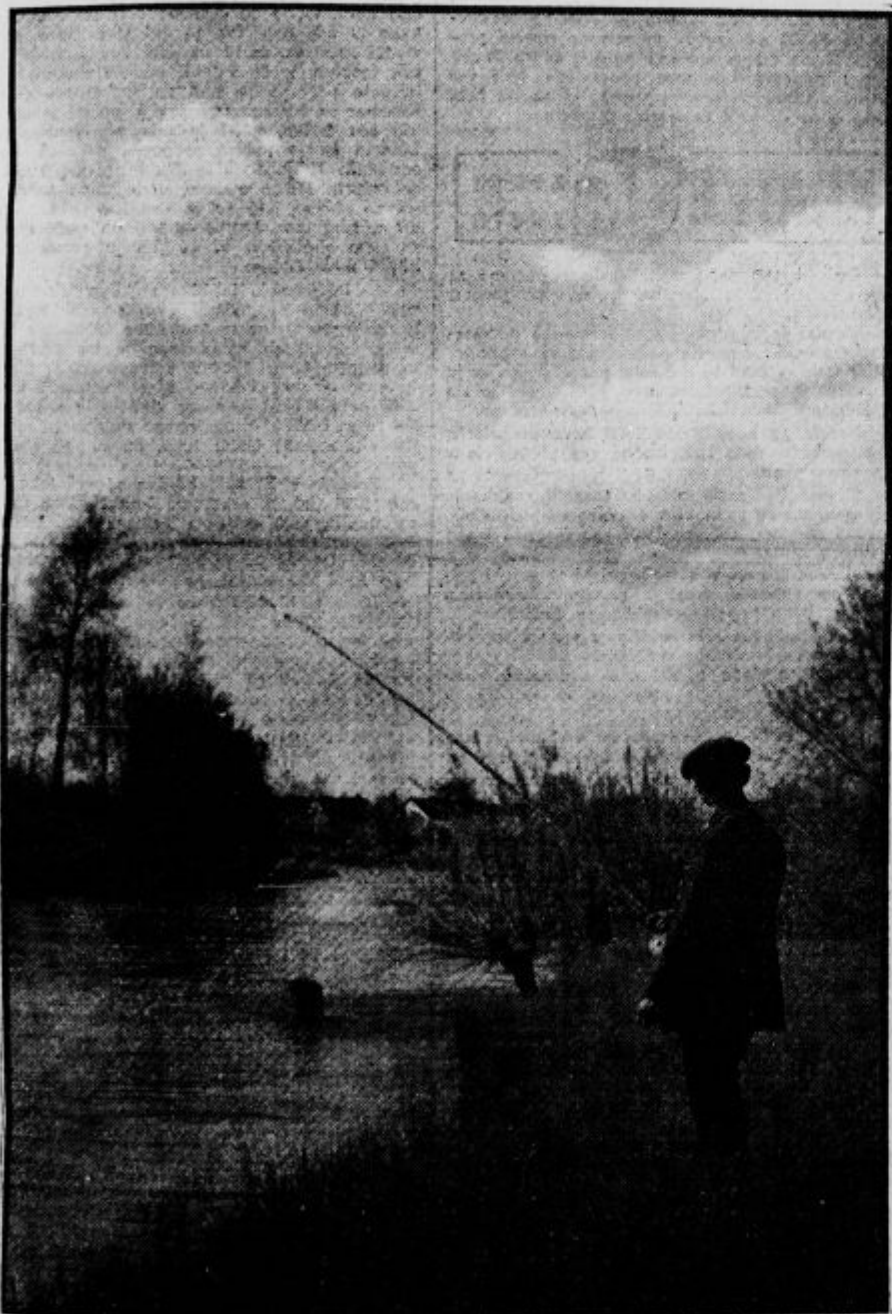

Domoljub

V Ljubljani 29. aprila 1942-XX

55 - Štev. 18

Ali smo lahko še kristjani?

Veri današnje mladine bi utegnil posebno škodovati prazni krik površno mislečih ljudi. »Sedanji inteligent ne more biti več veren kristjan«, slišiš tu pa tam. »Moderna znanost je silno napredovala in dosegla stvari, ki se nikakor ne dajo spraviti v sklad z verskimi postavami, to se pravi, vereni kristjan je lahko le še tisti, ki je zaostal za svojim časom.«

Ta stavek se več ali manj javno oznanja v knjigah in razpravah v dnevnem časopisju in drugod.

Kaj naj torej pravimo k temu? Ali more biti moderni, izobraženi mladi človek še zvest sin katoliške Cerkve? Ali mar moderna veda in katoliška vera druga druge ne izključujeta?

Vsi vemo, da današnji človek lahko z upravičenim ponosom zre na velikanske napredke tehnike v preteklem in sedanjem stoletju. Ko bi bilo mogoče, da bi kak pred sto leti umrli vstal iz groba, bi kar zrl ob pogledu na ponosno plavaljoči parnik, na železnico, švigajoči avtomobil, visoko v zraku letečega človeka, na radio in sto drugih čudovitih del tehnike. Te veličastne iznajdbe brez dyoma oznanjajo sijajno zmago človeškega uma. Ko vidim, da je vse to dobro in sem zato tudi ponosen ter sam uživam te dobrote, vprašam: Zakaj bi velikanski napredek, množica odkritij, celokupna za napredkom stremeča znanost bila sovražna veri?

Odgovor najdem pri baronu J. Eötvösu: »Polnoma nerazumljivo se mi zdi, kako more napredek naravoslovja omajati človeško vero. Ali je svet manj velik, odkar v posameznih meglicah, ki jih opažamo med zvezdami, spoznavamo cele svetovne sisteme? Je mar naše življenje manj občudovanja vredno, če nam drobnogled kaže, da je razen do sedaj znanih bitij še neskončna vrsta živih in čutečih stvari? Ali pa je morebiti čudoviti red, ki vlada v vesoljstvu in še bolj čudna nasprotja človeškega srca razumljivejši, odkar bolje poznamo posamezne zakone narave in nam je zveza med malimi in velikimi stvarmi v svetu jasnejša? Vedno več razlogov je, da se čudimo ne pa, da izgubljamo vero.« (Eötvös: Misli.)

Ne, znanost ne bi smela pomeniti nobene nevarnosti za vero mladine, ampak le zloraba njene imena.

Mladim ljudem manjka še globlja razsodnost in obsežna načitanost, da bi mogli na dokazovanje v čitju kritično gledati. Razumljivo je, če imajo za čisto resnico gole podmene veri sovražnih pisateljev, ker se ne morejo spraviti v sklad z vero, a prav tako ne s pravo vedo. Od šestnajst- ali osemnajstletnega mladeniča pač ne moremo pričakovati, da bi sam prišel do tega, da krivi sklepe ali one knjige ne drže in da so polni krivih predsodkov. Ravno v tej dobi ne bi smeli pozabiti besed apostola Pavla: »Kakor ste torej Gospoda Kristusa Jezusa sprejeli, tako v njem živite, ukoreninjeni in sezidani na njem ter utrjeni v veri, kakor ste bili poučeni. Glejte, da vas kdo ne ujame z modrovanjem in prazno prevaro, po človeškem izročilu, po prvinah sveta in ne po Kristusu« (Kol. 2, 6).

Če to premisliš, ne boš imel vse za »znanstveno ugotovljeno«, kar vidiš v kakem razstavnem oknu, in svoje krščanske vere, ki vztraja že dva tisoč let kljub vsem napadom, ne boš zamenjal za učenjakarstvo kakega hrupnega pisatelja ali agitatorja, ki ne traja dlje kot življenje muhe enodnevnicke.

»Nepriistranska znanost pa je vendar marsikaj dosegla,« boš rekel.

(Dalje na 2. strani spodaj.)

POTRPEŽLJIVI RIBIČ PRIČAKUJE SVOJEGA PLENA

Kaj je NOVEGA

Prvi petek in posvetitev naših družin

Blizu se prvi petek meseca majnika, ko se bomo spet zbrali okoli oltarjev ter se duhovno združili v eno samo družino, katere zadostuje s spokornimi deli zase in vse rojake. Naj bi ne bilo nikogar, ki je med Slovenci pošten in plemenit, ki ne bi z vso slovensko narodno družino obhajal tega dne.

S tem v zvezi pa je tudi naš poziv slovenskim družinam, naj se posvete Presv. Srcu Jezusovemu. Družina, ki se hoče dati posvetiti Srcu Jezusovemu, naj si omisli kip ali podoba Srca Jezusovega, ki naj zanj pripravi v hiši spodoben prostor. Poleg tega dobite družinsko listino posvetitve, listke s posvetilno molitvijo za vse družinske člane ter priglasnico, ki jo potem župnik odpošlje za vpis v Zlato knjigo. Na diplomu posvetitve je tudi prostor za podpis vseh članov. Besedilo družinske listine se glasi:

»V zaupanju, da bo Gospod blagoslovljal svetitve našega doma in vsem, ki v njem prebivajo, dal mirne dni; v zaupanju, da bo, hodeč po poti vere in božje postave, zgled in luč vsem, ki vede ali nevede po tem blodi; v zaupanju, da bo mogla zadoščevati za pozabe in krivde, ki izvirajo šibe, ženo v nesrečo družine in človeški rod; v zaupanju, da nam bo Gospod zavetje v življenju, tolažba v trpljenju, v uri smrti pomoč, se Srcu Jezusovemu slovesno posvečujo, priznava Kristusa za svojega Gospoda in Kralja ter obljublja vedno zvestobo njegovim postavam družina...«

S posvetitvami takoj prične. Vabimo družine, naj se obrnejo na župnika ali na drugega duhovnika, ki jim bo vse pojasnil in posvetitev izvrši.

Tiskovine se dobe pri upravi Glasnika Srca Jezusovega v Ljubljani, Zrinjskega cesta 9, v pisarni odbora za pobožnost prvih petkov, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7, v vseh župnih uradih, v Ljubljani po samostanih in knjižarnah.

Novi umori

Medtem ko so komunisti, ki so same sebe nazivali »osvobodilna fronta«, doslej morili nedolžne ljudi v Ljubljani, so zdaj začeli moriti na deželi. Zdaj so se spravili na vodilne katoliške moše in fante, zlasti take, ki so v verskih in cerkvenih organizacijah. Pa tudi drugi poštene ljudje niso več varni. Prav posebno pa zasledujejo člane Katoliške Akcije. Danes moramo poročati spet o štirih žrtvah, ki jih ima ta »fronta« na svoji vesti.

Dne 23. t. m. okoli devetih zvečer so v Št. Vidu nad Cerknico pridrli v vas rdeči oboroženci, vdrli v hišo posestnika Tekavca, ki je član Katoliške Akcije, ter ga kar na lico mesta ustrelili. Prav tako so pobili župana Valentina Sterleta iz Osredka, ki je tudi član Katoliške Akcije, ter občinskega tajnika Franceta Sterleta.

Eno noč poprej pa so v Brankovem pri Velikih Laščah umorili Alojzija Adamiča, predsednika mladeniške Marijine družbe. Mladi fant, ki je vsem bil vzor pridnega in poštenega mladeniča, se je del časa mudil pri bolniški postelji svoje bolne matere. Nato je odšel v svojo sobo nad hlevom. Okoli pol ene ponoči so domači zaslišali ropot in klic na pomoč. Kmalu nato je začelo pokati. Adamič je skozi okno skočil na nižjo stropno spodaj, od tu padel na tla, kjer so mu partizani še z noži razparali trebuh.

V dneh, ko vsi slovenski ljudje od vsega srca žele bratske edinosti in složnosti, ki sta nam

dandanes tako potrebni, pa partizanska organizacija s kajnovskimi umori uničuje naše narodno telo, ko mori najboljše med nami. S temi umori, ki jih mora ostro obsoditi vsak pošten Slovenec, so partizani dokazali, da jim je usoda našega naroda deveta briga, da jim je trockistična teroristična gonja zoper cerkev in vero glavna stvar. Kdor še ob vsem tem morilec drži roko, pade nanj vse strašna odgovornost vnebovpijočih grehov.

Da so ti umori organizirano delo, ki je sklenjeno in zasnovano v središču vse partizanske akcije, to dokazujejo vsi znaki. Zato nihče ne bo verjel morebitnemu izgovoru, češ da so kaj takega zagrešili le posamezniki. Kjer je toliko umorov, tam morilci niso le posamezniki, marveč je za umore odgovorna vsa morilska družba. Kazen za te vnebovpijoče grehe bo strašna, kakor je v zgodovini še vedno bila. Odvrnimo to kazeno od sebe in svojega naroda s tem, da se vsi združimo v soglasni obsodbi teh zločinov.

*

d Glede prepovedi postreči v soboto popoldne in vso nedeljo v gostilnah, z mesom, ribami, jučji in sirom, piše časopisje, da obsega ta prepoved tudi uživanje teh jedi, čeprav jih prinese gost s seboj. Gostinski obrati ne smejo postreči svojim gostom s prikupimi, katerih del so, čeprav samo kot sestavine, jedila, s katerimi je prepovedano gostom postreči.

d Tvorica prediva je zgorela v Coronelli v italijanski pokrajini Ferrara, Poldrugi milijon lir škode.

d Pokrajinska delavska zveza v Ljubljani je objavila te dni številke o gibanju cen v marcu. Skupni letni vzdrževalni stroški družine pomožnega delavca so znašali po stanju 31. marca 12.453 lir (1083 lir na mesec, stroški kvalificiranega delavca ali nameščencev v istem času pa 15.097 lir (1238 lir na mesec).

d V posnemanje. V Potenzi Piceni je umrl profesor Mario Filippetti, ki je zapustil vse svoje imetje, vredno več kot pol milijona lir, v prid revnim dijakom.

d Pozor! S 30. aprilom bodo potegnili iz denarnega obtoka nikljeve kovance po 20 centezimov.

d 5264 kinogledališč je sedaj v Italiji: 2759 jih je v zasebni lasti, 1102 pripadeta Dopolaru, 73 italijanski mladini, 583 raznim verskim ustanovam.

d Cena zgodnjemu krompirju bo po odredbi oblasti v aprilu in maju 1.50 lir, v juniju 1.30, v juliju 1.— liro za kilogram.

d Pes mu je rešil življenje. V reki Ticino pri Novari je šel 24 letni Andrej Gazzolini loviti ribe, četudi ni imel ribiške dovolilnice. Opazi moška, ki se mu bližata. Ker je menil, da sta paznika ribolova, se je zbal in se pognal v reko, da bi preplaval na drugi breg. Gazzoliniju je sledil pes, na katerega se je fant opiral, ko so mu pošle moči. Že je bil na tem, da utone, ko sta priplavala v bližino tista moška in spravila Gazzoliniju na varno. Gazzolinijev pes, ki je ves čas trošil svoje moči za gospodarjevo rešitev, se je ob fantovi rešitvi ves izčrpan potopil.

d Obлека naj bo dostojna. Vsako leto opozarjajo italijanski škofje svoje vernike na dostojnost v obleki. V cerkvah prebirajo takrat pastirska pisma, obenem pa poživljajo svoje delo tudi katoliške ustanove, da bi se dosegel cilj, namreč odprava tiste mode, ki je čutu dostojnosti nasprotna in žali navedenosti čut ljudstva. Nadškof Margotti je v posebnem razglasu poudaril, da je sicer že viden uspeh prizadevanj Cerkev, vendar cilj še ni dosežen. Zato ponovno poziva vse duhovnike in vernike brez razlike, da se ravnajo po pameti in čednosti in se izogibljajo mode, ki ne bi bila dostojna.

d Vremenska doba 40 mučencev je bila dne 20. aprila končana. Splošen vremenski pregled od 10. marca do prej navedenega dne kaže, da smo letos v naših krajih imeli skoraj polovico deževnih in polovico brezdeževnih, toplih in sončnih dni. Splošno je bila letos doba 40 mučencev ugodna za prva poljska dela.

d 793 združug je včlanjenih v Zadrugi zvezi v Ljubljani.

a Kava iz Libije. »Piccolo« piše: Nobena količina kave ne more biti prepeljana iz Libije v Italijo ali drugam; količine, ki se bodo skrivaj prenesle z ozemlja Libije, bodo ob prihodu potnikov v kraljevino zaplenjene.

d 530 letnico ustanovitve vseučilišča v Ferrari so slovesno proslavili te dni.

† Prof. Ernest Tomec

V nedeljo zjutraj je v bolnišnici umrl ljubljanski profesor Ernest Tomec, ki je dolga leta poučeval na ljubljanski klasični gimnaziji ter bil med nami prvi, ki je v dejanju začel izvajati organizacijo Katoliške akcije, kakor si jo je bil zamislil rajni papež Pij XI. Rajni profesor Tomec je že pred 10 leti začel zbirati katoliške dijakke ter iz njih ustvarjal katoliške borce in apostole za boj za verska načela v besedi in dejanju. Že poprej je deloval v vodstvu orlovske organizacije, kjer je prav tako hotel, da bi tamkaj organizirani slovenski fantje bili s svojim vzglednim življenjem ter delovanjem apostoli svojih idej. Potem se je lotil dijaških vrst, ki jih je organiziral v svojih »Mladicah« ter vzgojil že celo vrsto plemenitih in nesebičnih fantov, ki zdaj že z vzgledom in besedo oznanjajo katoliška načela med ljudstvom. Te dijaške Tomčeve vrste so postale jedro vse Katoliške akcije med nami. Eden izmed teh vzornih fantov je bil umorjeni Jaroslav Kikelj, ki je njegova smrt prof. Tomca hudo potrla, saj je od njega še toliko pričakoval.

Bil je nesebičen mož, ki nikoli ni gledal nase, vedno le na načela. Ta njegova nesebičnost ga je med dijake tako silno priljubila, da so kar goreli zanj, dasi je bil včasih trd in trpek, česar pa mu mladi idealni fantje niso zamerili, ko so vedeli, da od sebe zahteva še več kot od njih. Tako je profesor Tomec vzgajal svoje katoliške fante ne le s svojo besedo in naukom, marveč še mnogo bolj s svojim nesebičnim življenjem.

Naj bo pri Bogu deležen obilnega plačila za svojo veliko delo, ki ga je bil storil v blagor vseh Slovencev.

† Jože Hafner

V Škofji Loki je v petek 17. aprila umrl Jože Hafner, lastnik veleposredstva, žage, gostilne »Pri Pepetu« ter bivši dolgoletni mestni župan. Rajni »Pepe« je bil znana škofjeloska osebnost ter je dolga leta vodil loško javno življenje. Gradil je cesto proti postaji, škofjelosko novo šolsko poslopje ter sicer dolga leta kot župan vodil njen razvoj. V zadnjih letih se je umaknil iz javnega življenja ter živel svojemu podjetju ter svoji družini. V svojem življenju — umrl je v 76. letu — je storil veliko dobrega. Njegova hiša je bila znana po gospodarjevi gostoljubnosti in darežljivosti gospodinje. Vse njegovi družini in sorodnikom naše iskreno sožalje. Bog naj bo plačnik njegovi duši!

V Ptujju je umrl upokojeni gimnazijski ravnatelj dr. Josip Komljanec. — V Zagorju ob Savi je odšel v večnost gostilničar in posestnik Mihael Ino. — V Sadinji vasi pri Žužemberku je zapustil ta svet ugledni trgovec, gostilničar in posestnik Franc Černe. Svoj čas je bil tudi v Ameriki. Udeleževal se je v raznih društvih in je bil tudi vnet lovec. — Blizu Velikega Grabna pod Medvedjakom je ono soboto 18. aprila nenadoma umrl delavec Franc Kosten, pod. Šekov. Pokopali so ga v Trebnjem. Zapušta ženo in dva nepreskrbljena otroka. — Pri Sv. Bolfenku pri Središču so dali v grob trgovca in gostilničarja Ivana Brumna, očeta ribniškega g. zdravnika. — V Gradcu je odšel v večnost bivši ljubljanski trgovec Viktor Ranth. — V Kranju je izdihnil bivši trgovec v Brezicah Anton Umek. — V Novem mestu je umrla 93 letna Marija Pustova, najstarejša oseba v novomeški župniji. — Na Jesenicah so pokopali tamkajšnjega župana Karla Luckmana. — V Ljubljani so odšli v večnost: vdova žel. uradnika v p. Jospina Križ, roj. Zagradnik; Marijeta Pavlovec; absol. jurist in vojni invalid Ernest Rabič; Emilija Terpotitz roj. Pogachnik, in upokojenka tobačne tovarne Gusti Nakič vd. Sornič roj. Bezek. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

d Zadnji ukazi oblasti. Prepovedano je vsakomur, imeti za gosta ali sprejeti na prenočevanje, za plačilo ali brezplačno osebe, ki že imajo sobo, ali stanovanje v mestu Ljubljani. Kdor ima za gosta ali sprejme na prenočevanje, najsi brezplačno, osebe, ki nimajo bivališča v Ljubljani, ali ki drugače ne spadajo v družin-

(Nadaljevanje s 2. strani)

mislimo, če vemo, da je bilo v Carigradu mnogo tisoč psov.

Steklina dandanes ni več tako nevarna bolezen, ker je sloveči učenjak Pasteur, po prepričanju vnet katoličan, iznašel cepivo zoper steklino, kar je že tisoče ljudi rešilo strašne smrti. Smrt od stekline je namreč grozna. Sicer pa se tudi ljudje in oblasti zdaj mnogo bolj brigaajo za steklino, kakor pa so se nekda.

ski krog, živeč stalno v skupnosti z rodnijskim poglavarjem, mora to takoj prijaviti oblastu javne varnosti in pri tem navesti osebne podatke osebe, ki jo je sprejel, po osebni izkaznici. V veži vsake hiše v mestu mora lastnik ob svojih stroških in lastni odgovornosti nabiti tablo s seznamom, ki ga popolnjuje, glede vseh v hiši prenočujočih oseb, ločeno po stanovanjih in po družinski skupnosti. Prepovedano je izdajati dovolilnice ali propustnice osebi, ki pripada rodbini, katere vsaj en član je odsoten s svojega navadnega bivališča iz neopravičenih razlogov ali ki ga kakor koli išče policija. — Pristojna oblast je te dni združila Kmetijsko zbornico v Ljubljani z Združenjem kmetovalcev Ljubljanske pokrajine.

d Ušel je iz angleškega ujetništva. Italijanski mornar Nino Baldini je zbežal iz angleškega ujetništva iz nekega kraja v afriški Eritreji proti Masavi; od tam se je z ladjo pripeljal do Haife. Tu se je izdajal za Francoza in prispel v spremstvu oddelka de Gaullovihih vojakov do Homsa v Siriji, kjer se je srečal z nekim italijanskim častnikom. Preoblečenima v arabsko nošo se je beguncema posrečilo priti v Turčijo in od tam dalje v domovino.

d Razne nesreče pri kmečkem delu. V Gornjih Selah pri Dobrišču je 28 letni posestnik sin Alojzij Trlep vozil iz gozda domov listje. Pri tem je padel pod voz in dobil hude poškodbe po glavi in rokah. — V Trebiču vsaj pri Dvoru je vozil gnoj na njivo 64 letni posestnik Franc Kocjančič. Na polju se je voz zvrnil na Kocjančiča, ki ima poleg zunanjih poškodb tudi zlomljeno roko. — V Selah pri Šumberku je oral 43 letni posestnik Jože Zaletel. Splašili so se volj. Zaletel je padel pod plug, ki ga je nevarno porezal na nogah.

d Nesreča ne počiva. V Radovičih v Beli krajini je padla s polnim škafof vode na glavi 63 letna posestnica Bravar Bara in si je zlomila roko. — Nenavadna nezgoda je doletela 58 letno posestnico Ano Venturiničovo iz Velikih Lašč. Hotela je stopiti na avtobus in se je prišla za držaj ob vratih. Tedaj pa je nekdo zaloputnil vrata, ki so ji odtrgala palec na desnici. — Po stopnicah je padla in si zlomila levico ter se budo potokla po nogah 29 letna žena krojaškega mojstra Antonija Kušarja iz Ljubljane.

Okrog sosedov

s Posledice gledanja v močno luč. Na Teznu pri Mariboru je delavec Janez Hudin v tovarni opazoval delo z električnim žarilnikom. Ker ni imel zaščitnih naočnikov, je začelo oslepel. V bolnišnici se trudijo zdraviti, da bi mu vrnil vid.

s Še 38 nemških otroških vrtcev je otvoril štajerski Heimathund za Hitlerjev rojstni dan. Zdaj jih ima Spodnja Štajerska 103. V vsakem otroškem vrtcu je 60 do 80 otrok.

s Lani so čebele nabrale na Hrvaškem malo medu. Zato so cene medu zadnji čas poskočile od 120 na 150 kun za kilogram.

s Iz 100 kg pšenice morejo mlinarji v Srbiji zmlati 90 kg enotne moke in 8 kg otrobov.

s V Beogradu je bil te dni upokojen načelnik ministarstva pravde dr. Josip Tažner, slovenski rojak iz Male Nedelje pri Ljutomeru.

s 85.000 prebivalcev ima po najnovejšem ljudskem štetju srbski Niš.

s Prevoz kosti srbskih vladarjev v Beograd. Po posredovanju pristojnih nemških oblasti bodo zemske ostanke kneza Lazarja, carja Uroša in zadnjega samodržca Stepana prepeljali iz samostanov na Fruški gori v Beograd.

s Zelo mnogo izseljencev je v srbski Vrnjački banji. Tam imajo že poseben dom, v katerem je ta čas 328 otrok. Nedavno so v tem kraju izvolili nov izseljenski odbor, v katerem je tudi Slovenec Ivan Rojnik.

s Za priseljence ali izseljence. V Srbiji je izšla naredba, po kateri imajo priseljenci ali izseljenci pri selitvi oziroma vračanju domov v kraje bivše Jugoslavije brezplačno vožnjo zase in za prtljago do 3000 kg.

s Batine za neplačane davke. Okrožni načelnik valjevskega okraja v Srbiji je te dni javno ugotovil, da je lani komaj 20 odstotkov tamkajšnjega prebivalstva plačalo davke. Zlasti premožni sloji niso nič plačevali. Zato je načelnik pozval vse davkoplačevalce, naj plačajo davčne zaostanke v 10 dneh, sicer bodo neumisljeno rubljeni in se batine bodo dobili po vrhu. Oklic je imel uspeh.

s Upokojen je dijakovski škol dr. Ante Akšamović. Za škola je bil imenovan l. 1920.

NAŠI VELIKI MOŽJE

Stanko Vraz

Stanko Vraz ni bil samo voditelj slovenskega ilirskega gibanja, marveč tudi vodilni pesnik vsega ilirstva, dokler ga ni prekosil intimnejši in globlji pesnik Peter Preradović.

Vraz je bil doma iz Cerovca pri Ljutomeru v Slovenskih goricah. Njegovo prvotno in pravo krstno ime je bilo Jakob, zato se je sprva podpisoval pod svoje pesmi Jakob Cerovčan, pozneje pa si je iz narodnega navdušenja nadel ime Stanko. Obiskoval je nemško gimnazijo v Mariboru, čeprav so njegovi sodobniki najraje hodili v šolo v bližnji Varaždin. V gimnaziji sta bila sošolca z velikim Miklošičem in sta leta 1830 tudi skupno napravila zrelostni izpit. Od 1830 do 1838 pa je Vraz študiral v Gradcu najprej modroslovje, potem pa pravoslovje, pa ga ni dokončal, marveč se je ves predal pesniškemu poklicu. V Gradcu je prišel v stike tudi z Ilirci in s Trstenjakom, s katerim sta skupaj osnovala graško Slovensko čitalnico, ki pa je kmalu prenehala delovati zaradi nesoglasja med samima ustanoviteljima. Med svojim bivanjem v Gradcu je leta 1834 Vraz prvič obiskal Ljubljano in se osebno seznanil s Prešernom, urednikom Kranjske čbelice Kastelcem in učenjakom Čopom. Pri tisti priložnosti se je Vraz v Ljubljani z našimi središčnimi kulturnimi delavci razgovarjal o osnovanju vseslovenskega knjižnega jezika. Sam je namreč pisal v svojem vzhodno štajerskem narečju, pomešanem s knjižno slovenščino, v Ljubljani so pa pisali še zmerom v stari kranjskščini. Toda s svojimi predlogi zaenkrat Vraz še ni uspel, ker sta mu tako Čop kakor Prešern nasprotovala in nista hotela sprejeti nekaterih posebnosti, ki so bile značilne za Vrazov takratni pesniški jezik. In prav ta posebnost Vrazovega pesniškega jezika je bila med drugim vrok, da Prešern nikakor ni hotel sprejeti Vraza med Čbeličarje.

Prvotne Vrazove pesmi so bile ljubezenskega in rodoljubnega značaja. Pesniti je začel že na gimnaziji, v plodovitega pesnika pa se je razvil med vseučiliškimi študiji v Gradcu. Tja je Vraz tudi prejemal Kranjsko čbelico, ki mu jo je pošiljal sam Prešeren. Zato se je mladi Vraz silno navdušil zanjo in je l. 1834, ko je bilo vidno, da Čbelica ne bo več vzletela, ravno on najbolj priganjal k nadaljevanju Čbeličarje v Ljubljani. In za peti zvezek, ki pa takrat sploh ni več izšel, je zopet prav Vraz poslal največ pesniških prispevkov. Toda ker Čbelice le ni bilo na svetlo, je sam snoval v Gradcu svoj novi list — Čvelice. A tudi te niso vznikle na beli dan. In še pozneje je skupno z Miklošičem snoval Metuljčka, pa tudi ta ni nikoli vzletel.

Vse te stvari, ki Vrazu nikakor niso šle po volji, pa še druge so bile vzrok, da se je Vraz l. 1837 odločil, da pojde iz slovenskega kulturnega središča v — Zagreb, zaradi česar ga je pozneje

veliki Ivan Cankar imenoval uskoka. V Zagrebu pa je bil Vraz vse drugače sprejet in je v krogu Ilircev postal kmalu najvplivnejša osebnost poleg voditelja tedanjega gibanja Ljudevita Gaja.

V ilirskem središču je Vraz l. 1839 najprej izdal naše narodne pesmi, ki jih je predvsem nabral po slovenskem Štajerskem, pod naslovom Narodne pesmi ilirske. Ta zbirka je zanimiva in pomembna tudi zato, ker je to prva slovenska knjiga, pisana v novem pravopisu, ki ga imenujemo po Gaju gajica. Gajica je zamenjala nekdanjo bohoritično in jo pišemo Slovenci še danes ta dan.

Naslednje leto je Vraz izdal zbirko svojih pesmi pod naslovom »Djulabije« (to je turška beseda in pomeni šipkove jagode), ker je bila zbirka posvečena njegovi izvoljenki Juliji Kantily. Že 1841 je izdal novo zbirko pesmi z naslovom »Glasovi iz dubrave Zerovinske« (Zerovinske zato tako imenovane, ker je bila to njegova rojstna župnija v Slovenskih goricah). Naslednje leto pa je začel izdajati kritični in leposlovni list Kolo. V njem je Vraz spremljal vse kulturno, zlasti knjižno delo vseh Ilircev in ga tudi ostro ocenjeval. Pravisto leto je bil tudi izvoljen za tajnika nanovo ustanovljene Matice ilirske, ki se je 30 let kasneje preimenovala v Matico Hrvatsko in deluje še danes. Leta 1845 pa je izdal novo in zadnjo zbirko svojih pesmi »Gusle i tambura«.

Znano je tudi politično delovanje Stanka Vraza v krogu Ilircev, saj se je udeležil tudi znamenitega slovenskega zbora v Pragi leta 1848.

Stanko Vraz je bil po tem takem sprva slovenski pesnik, pozneje pa hrvaški. Za temelj vsega umetnega pesništva je štel narodno pesem, zato jo je tudi s tako vno zbiral in objavljal. V mnogem pa mu je bil vzor tudi Prešeren. Po njegovem zgledu je zapel Vraz marsikak sonet, gaželo, balado. Bil je pesnik človeških čustev in silno romantična narava. Najhuje mu je bilo, če je moral biti sam, zato si je zmerom iskal družbe in tovarištva. Tako je njegova pesem tudi deloma socialna. In prav ta njegova izredna želja po zaupnem tovarištvu je bila tudi vzrok, da se je odločil za korak prestopa iz Ljubljane v Zagreb. Samo v družbi velikih in številnih se je dobro počutil, samo tamkaj je videl tudi srečno bodočnost našega naroda. Rešitev vsega je gledal bolj v vprašanju, koliko jih dela, manj pa v tem, kaj delajo in ustvarijo lepega in koristnega.

Od leta 1838 je stalno živel izven Slovenije. Leta 1847 se je na nekem izletu, že tako slabotnega zdravja, še zelo prehladil in si nakopal jetiko in še tifus, a je zaenkrat še delno okrevale. Že štiri leta nato pa ga je pobrala jetika v starosti ena in štirideset let, torej v najlepši moški dobi, ne da bi mogel izdati še drugi zvezek Narodnih pesmi ilirskih, ki ga je še pripravljaval.

»Zametne copate«

Ne mislimo tu na nauke, kako delajo copate iz žameta, saj so za copate dobri že mnogo manj zlahitni ostanke blaga ali usnja. Pač pa je pod tem naslovom izšel lep Biggersov detektivski roman, ki nas v St. Franciscu seznani s slavnimi detektivi, med njimi tudi s kitajskim detektivom Charlie Chanom, ki vsi raziskujejo zločin in končno najdejo krivca — majorja Duranda, pred katerim beži celo njegova lastna žena, ko je spoznala vse slabe lastnosti in zločinska nagnjenja njegovega značaja.

Kakor vedno v življenju za vsak greh, tako pisatelj tudi v tej povesti pokaže, da ni nič tako skrito, da bi kdaj ne postalo očito in da je vsak greh kaznovan že na tem svetu, še bolj pa na onem. Roman je tako napet, da knjige ne boste odložili, preden ne boste obrnili zadnjega lista.

Knjiga stane le 5 lir, ki je izšla v zbirki »Slovenčeve knjižnice« in jo lahko kupite pri zastopnikih naših časopisov v vaši fari ali pa v knjigarnah in trafikah!

s Ob četrtih popoldne so vse trgovine na Spodnjem Štajerskem zaprte.

s Kokoška kuga se je pojavila na področju Maribora.

s Pred posebnim sodiščem v nemškem Kölnu je bil obsojen na smrt 37 letni Walter Harthaus, ker je pokradel celo vrsto zabojev, namenjenih vojakom na fronti.

s Ko je hotel prikopiti vagon na premikajočo se lokomotivo, je padel na kolodvoru v Lescah 29 letni zaviratelj Janez Jakopič pod kolesa, ki so mu odrezala obe nogi. V bolnišnici na Golniku je zaradi izkrvavitve kmalu izdihnil.

s Kolesa so lla čezeni. Na Teznu pri Mariboru je padel 63 letni hlapec Janes Lešnik z voza, naloženega s drvni. Kolesa so lla čezeni ter mu prizadejala hude poškodbe na glavi in na nogah.

s 23 državnih črebecv za pospeševanje konje-reje so dobili iz Nemčije spodnještajerski konje-rejci.

s V celoti je bilo vpisano na Hrvaškem trimilijardno notranje posojilo.

s Zaloga Hita in moke, ki presega potrebo do nove letine, morajo oddati na Hrvaškem tudi zasebniki. Za porabo do konca avgusta je določenih 34 kg na osebo.

DIMNIKAR

C. Invernizio:

ZA NAŠE MLAJŠE

(Dalje.)

»Čisto juho z jajcem in kozarec vina marsala.«
»Zdaj pa pojdeva na prigrizek. Dobra rebrca, ki jih bova zalila z rdečim barbera vinom, se nama bodo prilagela. Pošteno si si zaslužil kosilo!«

XII.

Bilo je okoli enajste ure ponoči, ko je voz, katerega je vodil velik, drdral po cesti, ki je držala proti vili dobre gospe.

V njej je bil razen matere Čebule, Kruljevca in Plezačka, ki so ležali na slami, tudi Rudi.

Noč je bila jasna, toda brez meseca. Bilo je precej hladno in žive duše ni bilo videti naokoli.

Sreče malega dimnikarja je od razburjenja na vso moč utripalo; njegova prebujna domišljija mu je slikala pred očmi tisočere nevarnosti, ki ni bil prej mislil nanje.

Domisljal si je, da ženski morda nista imeli časa, da bi bili obvestili oročnike glede tega, kar se je imelo dogoditi tisto noč, in da ne bo moglo preprečiti zločina.

In kaj bi se tedaj utegnile pripetiti? Kako bi se mogli dve ženski in slaboten deček meriti z zlikovci, ki so oboroženi z noži in sposobni za vse?

Strah ga je navdajal. Neka temnoba, ki jo je še povečevala tema, molk in samotna pot so mu močno stiskale srce. In gorje mu, če bi lopovi opazili, da se trese!

Rudi je bil najstrašnejši, kajti navzlic pohvalnim besedam, ki jih je Kruljavec izrekel o Plezačku, po vsem videzu dečku ni popolnoma zaupal.

»Ga bomo videli pri delu!« je dejal preprosto. Med vožnjo je dajal svoja zadnja, nagla in prav kratka navodila.

Plezačku sta bila odkazana dva kosa mesa, ki ju bo moral dati Levu takoj ob vходу.

On bo moral namreč vstopiti prvi, kakor hitro bo Rudi odprl vrata.

Ko bo Lev pogotilni meso, ki bo nedvomno vsebovalo naglo delujoč strup, se bo moral Plezaček takoj vrniti, da bo obvestil zlikovce, ki bodo med tem skrili za obzidjem.

In tedaj se bodo oni vrgli na zločinsko delo. Voz je došel do vnožja kratkega vzpona. Vsi so izstopili in velikani je prijel konja za uzdo ter ga odvedel okrog nizkega plotu, ki je tekel vzdolž ceste.

Ko je odgnal konja z vozom na bližnje polje, ga je privezal za drevo in pustil tam mater Čebulo za stražo.

Ona jih bo morala v primeru nevarnosti opozoriti s svojim skovikom, ki ga je znala izborno oponašati.

Nevarnost zanje bi pomenilo, če bi prišla mimo orožniška patrula.

»Se pred eno uro se vrnemo!« je dejal Rudi, »daj mi slepo svetilko in bodi budno na straži.«

»Bodi miren,« je odvrnila mati Čebula.

Rudi se je obrnil proti Kruljevci, ki je spet dobil nazaj gibčnost nog, in je dejal:

»Nisi nič pozabil? Vreče, vetrihov, kladiva, vžigalic...«

»Imamo vse.«

»Pojdimo torej.«

Rudi je prijel za roko Plezačka in vsi so se jeli s počasnimi koraki vzpenjati po strmini navzgor.

Druga dva sta stopala za njimi. Ker so imeli pletene čevlje, ni bilo slišati nobenega šuma njihovih korakov.

Tako so dospeli do vrata. Rudi je izpustil dečka in ko bi trenil, odtrgal ključavnico.

Tedaj so zaslišali besno lajanje.

»Stopi noter in daj mu meso,« je zašepetal Rudi Plezačku, ga potisnil noter in spet zaprl vrata ter jih z eno roko držal priprta.

Dečko je napravil nekaj korakov; tresel se je nehoti in klical z glasom, katerega je siloma skušal ohraniti mirnega.

»Levi Levi«

A pes je med tem lajal dalje.

Neka senca se je približala Plezačku in ta je z veseljem prepoznal lastnico vile.

»Ali so?« je vprašala, da stisnila za roko in mu tiho govorila na uho.

»So,« je odvrnil dečko z glasom, ki je bil slišati kakor dih.

»Pogum, ne boj se, vse je pripravljeno!« Leva ni več; tisti, ki laja, je človek; zdaj mu bom ukazala umolkneti in ti boš mogel reči, da je pes požrl meso in takoj poginil.«

Poljubila ga je, kakor bi to storila njegova mati in izginila.

Lajanje je prenehal; dečko, ki je zdaj zadobil nazaj vso svojo srčnost, se je vrnil k vratem in potkal.

Rudi mu je na mah odprl.

»No?«

»Storjeno je. Sprva me ni prepoznal. Mislil sem, da me bo raztrgal. Pa sem mu prigovarjal, ga začel božati, mu dal meso in komaj ga je požrl, že je kakor od strele zadet padel na tla.«

»Dobil je svoje. Samo da ta zlodej ni prebudit starec!«

»Smešno!« je dejal Kruljavec, ki je to slišal. »Saj je brčkone vajena, da ga sliši lajati ponoči. To je pač grda napaka psov čuvajev; lajajo tudi, če ne slišijo nobenega šuma.«

»Dovolj je čenčanja,« je pretrgal razgovor Rudi, »pojdimo!«

Previdno so stopili na vrt, kjer je vladala popolna tišina.

»Zdaj vam bom pokazal, kje so stopnice,« je dejal Plezaček; »potem pa pojdem skozi okence in se ne bom mudi dolgo, da vam pridem odpret.«

Zlikovci so strmeli sprito Plezačkovega poguma in nepriljubljenosti.

»Presmeta reče je z nizkim glasom in smeje se opomnil Rudi, »Skoraj bi odstopil njemu vodstvo naše odpreme!«

Našel je lestev in jo pristavil na pravo mesto. Deček, še vedno v ženski obleki, se je naglo vzpel po njej in zlikovci so ga videli, kako se je sklonil skozi okno in se pretegnil kakor maček. Nato je izginil.

Tedaj so se vsi trije odpravili proti glavnim vratom in prislubili.

Nista še minili dve minuti, ko so zaslišali odmakniti zapah in skoraj istočasno so se vrata odprla.

»Pridite,« je velel Plezačkov glas, »niti najmanjšega šuma ni slišati; starki brčkone trdo spita.«

Vsi trije zlikovci so vstopili.

Veža je bila pogreznjena v temo. Rudi, ki je držal slepo svetilko, se je jel pripravljati, da bi jo prižgal.

Toda ni utegnil storiti tega.

Kaj se je zgodilo?

Prisotni ne bi mogli tega pojasniti. V hipu so vsi ležali na tleh, trdo zvezani in nezmožni, da bi se branili.

In medtem ko so se rotili in preklinjali ter se skušali zaman oprostiti vezi, je bila veža hipoma živo razsvetljena in nesrečniki so videli, da so obkoljeni od stražnikov in oročnikov, medtem ko je stara gospa stiskala v svojem naročju Plezačka in klicala:

»Glejte ugrabljenega dimnikarčka, malega mučenca teh rokomavhov, najinega rešitelja!«

Toda ni utegnil storiti tega.

Kaj se je zgodilo?

Prisotni ne bi mogli tega pojasniti. V hipu so vsi ležali na tleh, trdo zvezani in nezmožni, da bi se branili.

In medtem ko so se rotili in preklinjali ter se skušali zaman oprostiti vezi, je bila veža hipoma živo razsvetljena in nesrečniki so videli, da so obkoljeni od stražnikov in oročnikov, medtem ko je stara gospa stiskala v svojem naročju Plezačka in klicala:

»Glejte ugrabljenega dimnikarčka, malega mučenca teh rokomavhov, najinega rešitelja!«

Toda ni utegnil storiti tega.

Kaj se je zgodilo?

Prisotni ne bi mogli tega pojasniti. V hipu so vsi ležali na tleh, trdo zvezani in nezmožni, da bi se branili.

In medtem ko so se rotili in preklinjali ter se skušali zaman oprostiti vezi, je bila veža hipoma živo razsvetljena in nesrečniki so videli, da so obkoljeni od stražnikov in oročnikov, medtem ko je stara gospa stiskala v svojem naročju Plezačka in klicala:

»Glejte ugrabljenega dimnikarčka, malega mučenca teh rokomavhov, najinega rešitelja!«

Toda ni utegnil storiti tega.

Kaj se je zgodilo?

Prisotni ne bi mogli tega pojasniti. V hipu so vsi ležali na tleh, trdo zvezani in nezmožni, da bi se branili.

In medtem ko so se rotili in preklinjali ter se skušali zaman oprostiti vezi, je bila veža hipoma živo razsvetljena in nesrečniki so videli, da so obkoljeni od stražnikov in oročnikov, medtem ko je stara gospa stiskala v svojem naročju Plezačka in klicala:

»Glejte ugrabljenega dimnikarčka, malega mučenca teh rokomavhov, najinega rešitelja!«

Toda ni utegnil storiti tega.

Kaj se je zgodilo?

Prisotni ne bi mogli tega pojasniti. V hipu so vsi ležali na tleh, trdo zvezani in nezmožni, da bi se branili.

In medtem ko so se rotili in preklinjali ter se skušali zaman oprostiti vezi, je bila veža hipoma živo razsvetljena in nesrečniki so videli, da so obkoljeni od stražnikov in oročnikov, medtem ko je stara gospa stiskala v svojem naročju Plezačka in klicala:

»Glejte ugrabljenega dimnikarčka, malega mučenca teh rokomavhov, najinega rešitelja!«

Če bi ga mogli dobiti v svoje roke!
»Poplačal nam boš to, poplačal pozneje!« so kričali. Skripali so z zobmi in se skušali rešiti vezi, da bi se vrgli nanj.
»Prej pa boste poplačali vi svoje grehe!« je zaklical komisar. »In ne boste nam ostali dolžni niti malo ne!«

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

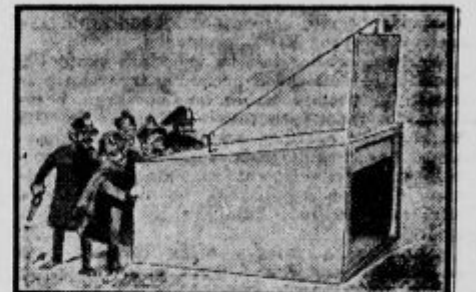
Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

Dva druga redarja sta medtem prišla mater Čebulo in voz, ki je pripeljal zlikovce v rdečo vilo, jih je odpeljal uklenjene v zapor.

Plezaček je ostal pri obeh ženskah, kateri je rešil, in se je od srca zahvaljeval Materi božji. Veselo se je smehljaj, misleč na mamico in sestrič, ki bi bili pač ponosni nanj, če bi bili vse to vedeli.

Bilo je kakšnih dvanajst stražnikov in oročnikov.

XIII.

Ko je mojster Petron prišel iz trafike, se je oziral naokoli, da bi našel Plezačka; toda ni ga bilo nikjer.

»Menda je sam odšel domov?« si je mislil, »No, pa sem mu rekel, naj me počaka!«

Počakal je še trenutek; a ker se deček ni prikazal od nikoder, je bil prepričan, da se je naveličal čakanja in se odpravil proti njunemu stanovanju.

Ko je došel domov, je našel pri vratih mater Katarino, ki ga je hitro vprašala:

»Kje sta dečka?«

Mojster Petron je na kratko povedal ženski, kako ju je našel na policiji, kjer so ju obdolžili tatvine.

»Nedolžna sta,« je dodal, »toda komisar ni hotel izpustiti obeh, marveč samo Plezačka. Ali se ni že vrnili?«

»Nisem ga videla, razen če ni prišel v trenutku, ko me ni bilo tukaj. Toda kakaj so Balina pri držali na policiji?«

»Ker se je upiral stražnikom, ko je videl, da ravna jo z njim kakor s tatom.«

Mati Katarina si je z rokami podprla boke.

»Seveda!« je vzkliznila. »Ali naj bi ostal tiho, če pa je bil nedolžen? Če bi mene kdo imel za tatlico, ste lahko prepričani, da se ne bi mogel več usekniti!«

In pokazala je svoje strahotne pesti, ki jih prav gotovo nihče ni bil hotel izziati.

Mojster Petron se je nasmešnil in dodal:

»No, kadar policija koga prime, čeprav pomota, mora ostati tiho!«

»Trdo je to! To mi ne gre v glavo! Ga bodo imeli dolgo v svojih rokah?«

»Upam, da ne. Sicer pa nam bo Plezaček bolj pojasnil, kako je bilo z vso zadevo. Pridete gor?«

»Pridem, čeprav se mi zdi nemogoče, da bi Plezaček ne prišel v lopo, da bi vas počakal. Njegov tovariš jo vsi zunaj.«

In res, obe sobi sta bili prazni. Plezačka ni bilo nikjer. Mojster Petron se je popraskal po glavi, kar je storil vsakokrat, kadar je imel kakšno neprijetnost.

»Kam se je neki skril ta dečko?« je zabrunda.

»Ali ni bil pri vas?«

»Seveda. Pustil sem ga za hip samega, da sem si le kupil tobaka, in ko sem prišel iz trafike, ga ni bilo več.«

»Brčkone ga je nekdo poklical, da mu je šel ometat dimnik.«

»Gotovo bi me bil obvestil. Samo da se mu ne bi pripetilo kaj hudega! Odgovoren sem zanj, razume! Toliko sem obetal njegovi materi! Uboga mati Kabel, ima samo tega sinčka! Ohi! Letos nimam sreče.«

»Nikar tako ne govorite!« je rekla mati Katarina. »Ni si treba obvezovati glave, dokler si je še niste razbili. Dečko se bo vrnili: počaka!mo.«

(Nadaljevanje prihodnjega števila)

Tedaj so nesrečniki razumeli, kdo jih je izdal, in začeli so obklati Plezačka s najhujšimi psovskimi in grožnjami.

(Nadaljevanje prihodnjega števila)

Cudovita je dolina, nad katero se vzpenja vadiča, posejana s šestimi belimi hitami. Pravilne, mu svetu bi pripadala, da ne nosi ljudi, ki se bi je vsak dan z življenjem. Prelepa bi bila ta pravljica! Svoje dni so velikani sredi kamnitega sveta skopali globok kotel, da bi vanj zaprli prepročeno sonce in premrzlo burjo. Ogradili so ta kotel z ogromnimi skalnatimi gorami in strmimi griči. Pokrili so ga s sinjim nebom, da bi stal prikrit in nepoznan ljudem. Domenila sta se pa sonce in burja, da odnese ta sinji pokrov. Sonce je žgalo in pripekalo, da je stajalo svetlo pokrivačo in burja je zadivljala in zakašljala iz polnih pljuč, da je pokrov odletel daleč proč in se pogreznil v zeleno morje. Zarezalo se je velikomno sonce in zahrohtal se jim je veter.

Na gorskem vrhu sta sedela obadva in sklenila takole: Dolino, ki se stika v tem kotlu, vzameva v svojo posest! »Za ognjišče naj mi bo,« je dejalo sonce. »Gnezdo za moje mladiče bodi,« je sklenila burja. Dvignila sta se oba in šla na delo, da bi si pripravila ognjišče in gnezdo, vsak po svojem načrtu.

Začelo je sonce. Globoko v dolini je razgrela zemljo, da so pognali iz nje koščeni mandeljni, sladke fige, kukrene murve in medene trte, ki so rodile žarko grozdje, iz katerega se je cedilo rujno vino. Za okras si je izbralo sonce najlepše barve na nebesnem svodu: poslikalo ga je s temno-rdečo zarjo v pomladnih jutrih, prepletkalo ga je z oranžno barvo v poletnih večerih in s svinčeno modrim barvilom v jasnih zimskih dneh. Nad dolino je razpelo svoj židani pajčolan, ki je obvisel na rdečih cvetovih breskev in marelci, na dolgih vejah krvavih češenj in snežnobelih hrusk. Z robom se je dotikalo raznobarnih oleandrov in na gosto posejanih pisanih cvetih.

V to pestro dolino je naneslo zlato sonce milijone svojih žarkov, ki so zbudili ljudi s sončnim srcem, rod gorkih, jasnih misli in živahnih besed. Ožgalo jim je roke, noge in obraz, le v očeh jim je pustilo nebesno višnjevo milino, posebno odliko sončnih otrok. Ki v blešku nosijo solze in v solzah blek. Nasejalo jim je žarke po njivah in poljih, s prgiščem jih je metalo celo na skale, da so se v gorkoti zlegli modrasi in gadje, ki so se grehli na soncu ob pestrh gorskih rožah in cvetočih grmičih. V sončni gorkoti so se rodili metulji, mušice in cvrčči škrtžati. Videla je burja to pestro življenje in zavist ji je vstala v ogromnih prsih. Zapihala je v kotel, da so se stresli cvetovi in zajokale veje. Z njiv je odnesla zemljo, razparala je svileni pajčolan, zajedla se je v skalne razpoke, kjer so se stiskali gadje in modrasi. V ogorele obraze je zarisala ljudem globoke zareze, da sta iz njih zrastle ponos in ljubovalnost.

Ujezilo se je gorko sonce nad ledeno burjo. Ko sta spet prišla na gorske vrhove, sta se sprla, ker se je v raj v dolini pomešal pekel. Od tistih dni se vsako leto tepeta v kotlu sonce in veter. Drug drugemu nagajata, ne da bi mislila na ljudi, ki trpijo zaradi njunega spora.

Prav ob vznožju skalnate gore je zrastle šest hiš.

Iz te pravljice je nastala povest o ljudeh in krajih, ki živijo v dolini. Ob gorskem rebu so si zgradili hiše in okrog hiš zasadili vrtove in vinograde. Vas stoji pri vasi, hiša pri hiši, da je vsa dolina posejana z ljudmi, ki z obema rokama stiskajo njivice in brajde, ožarjene v soncu in prepibane v burji. Prav ob vznožju skalne gore je zrastle šest hiš. Pomaknile so se v zavetje, da bi bile varne pred burjo. Vsaka si je ogradila svoj

Zato so ostali na svoji zemlji.

dom, odmerila brajde, se na večno vknjižila v travnike in celo v kamnite gmajne za vasjo. Samo potok, ki teče po sredi vasi, je skupna last vseh: pri njem se igrajo otroci iz vseh šestih družin, ob njem perejo dekleta iz vseh hiš in se vsak večer na koritu srečuje živina iz vseh šesterih hlevov. Sonce jih je prikovalo na zemljo. Že stoletja tuli burja okrog hišnih oglov, podira korce, meče s streh kamenje in lomi drevje. Ljudje pa grabijo s prsti za zemljo, oprijemajo se kamnov in oklepajo hrastov — zato so ostali na svoji zemlji! Doli v vasi je burja odnesla že nešteto hiš: pometala je skozi vrata trdne gospodarje in naselila druge, ki niso bili rojeni v soncu in preizkušeni v burji! Zadnja leta pa so se zamajale tudi hiše pod goro. Vse je kazalo, da jih bo burja odnesla. Odtirgati so se hoteli od zemlje, pa so komaj sapo ušli in se spet naslonili na grunt, ki je sicer kamenit, toda edino trden, ker je vzrastle navzdol do pekla in sega navzgor do neba.

Njive samevajo

Sredi maja, v nedeljo popoldne je ležal gospodar Gregor na klopi pod latnikom. Sonce je žgalo, kuhalo in kradlo še tisto malo sence pod širokimi trtami. Dva tedna je že pritiskala neznozna soparica. Iz razbeljenih zidov je parilo. Korci na strehah so bili razbeljeni in vsak kamen je pihal iz sebe hudo vročino. Roji sitnih muh so krožili po zraku, na rahlih so žagali svojo nadležno pesem škrtžati. V zemlji so zijale široke razpoke, rože v vrtu so povesile uvele cvetove prav do razpokanih tal.

Gregor si je zakril obraz s širokim slamnikom. Vročina se mu je zajedala v glavo in silila v možgane, da se je nemirno preseljal na klopi. Rad bi zaspal, pa mu je soparica tiščala v grlo, da je hlastno lovil zrak, kakor utopljenec v valovih. Odganjal je zoprne muhe in krilil z rokami, ves potan in razdražen.

Spodaj v vasi je udaril veliki zvon, za njim srednji in za obema je drobencal mali. Klenkalo je k šmarnicam. Gregor je vstal, stegnil roke in zazelhal. Privezal si je jermene na močno okovanih čevljih, čez rame je ogrnil flanelast jopič, pokrnil se s slamnikom in nevoljno pljunil predse. Sam je bil doma. Zena Mariča je takoj po kosilu odšla s Tilko in Markcem v bližnji samostan, kjer je pater z dolgo sivo brado molil za dež in v pridigi pri-

vabil iz oči toliko solza, da bi žnjimi lahko zalil zelnik v vrtu. Zenske imajo svojo vero in svoja pota, ki jih moški ne razumejo. Prigovarjala pa mu je pred odhodom, naj bi tudi on stopil k šmarnicam v domačo cerkev in pomolil za dež. Gregor ni spadal ravno k popoldanskim vernikom, vendar je ubogal ženo. Zaklenil je vežne duri, pogledal v hlev in spodil kokoši, ki so zevale z odprtimi kljunji, zakopane v vroči pesek. Po klancu pa ni šel, da bi ga ne srečavale sosede. Med brajdami je urezal kar čez brežine, da ne bi mudil molitve.

Ni si upal pogledati na njive, kjer se je zvijala v vročini turščica in klonila stisnjena nad kamenito zemljo. Samo med plante je zavil in z roko odrgnil uvela peresa, pod katerimi so se svetile drobene, zelene jagode, poprašene z rumenim žveplom.

»Vse bo zgorelo,« je žalostno ugotovil in trpka misel ga je spreletela. Čemu orješ, seješ, škropiš, ko bo šlo pa vse po zlu? S temno mislijo je vstopil v razsvetljeno cerkev. Oltar božje Matere je bil okrašen z uvelim cvetjem, ki je opojno dišalo med prižganimi avečami. V cerkvi je bilo nekaj otrok in precej žensk, moških pa prav malo.

Zavil je v zadnji klop pod korom, kjer je bilo najbolj mračno in samotno.

Prijeten hlad mu je lezel v ožgani obraz. Zupnik je bral iz šmarnične knjige, robantil nad nemirnimi otroki ter dramil k čuječnosti ženske, ki so počasno, zategnjeno in mrmrajoče odgovarjale na vzklike. Orgle so dolgočasno pele. Znane pesmi so s kričavim glasom povzemali otroci in raztezale ženske. Brkati cerkovnik Luka je zvonil s puščico in nabiral drobiž. Ko je prišel do Gregorja, se je poredno nasmešnil, pogladil svoje košate brke in zamrmral: »Naj v miru počival Amen.«

Možak je v klopi zaspal. Glavo je sklonil na očišne roke in polglasno zasmrkal. Prijetni hlad, ki je vel od mokrih sten in enakomerna molitev sta ga vsanjala. Molitve za dež so šle nesluteno mimo njega, ki je sanjal, da leži v postelji in posluša, kako padajo deževne kaplje na steklo ob oknih ter se odbijajo na tla. Zbudil se je šele, ko so otroci drli mimo njega ter s prstom kazali v njegovo klop. Mežnar je ugasnil sveče. Neprijeten vonj po ugaslem stenju in zoprnem kadilu

Možak je v klopi zaspal.

mu je udaril v nos. Zenske so počasi drsle proti vratom in se škropile z zegnano vodo. Kinkale so, udarjale se na prsa in škikale z očmi na klop pod korom. Gregorja se je oprijela nevolja. Sam nase je bil jezen in kar nič zadovoljen, da je prišel v cerkev. Hitro je vstal, prijel slamniki in jo kot tat odkuril iz cerkve, ne da bi se poškrpil. Zavil je proti zakristiji. Pred vrati ga je prestrigel Luka v rdeči halji, s špičkasto srajco. Vihtel je kardinico z ogljem in hudomušno zastavil Gregorju pot. »Ne boš ušel, Gregor! Zastonj ne boš spal v cerkvi. Prenočnino odrini!«

Brez besed je segel Gregor v žep in vrغل drobiž pred Luka. »Da boš drugič manj smradila!« ga je nagnal in izginil za voglom.

{Nadaljevanje prihodnjik}

Naši mali

Tonka, mala Robinzonka

(Dalje.)

15. julija.

Ko sem se v vozu peljala na drugi konec otoka, sem bila zelo razočarana: našla sem steklenico s papirji, ki sem jo vrgla v morje... Zdaj imam samo še eno upanje, da me najdejo, in še to je prav majhno. Čakam na prihodnjo plimo in takrat bom znova vrgla steklenico v morje.

Buča mi je pokazala še celo množico stvari, ki so dobre za jesti — med drugim tudi neko zelo sladko stebelce. Iztisnila sem sok iz njega, ga posušila in dobila prave sladkorčke. Zdaj bo moja smetana še boljša, ko bo sladkor v njej. Napravila sem si tudi vaje za vprego za štiri živali.

Toliko erne že imam, da komaj še najdem imena zanje. Najstarejši dve sta Skokica in Mokica, nato pride Jokica in Pikica in tako po vrsti. Vse, razen starejših dveh in Kozice spijo na prostem v gozdu, toda kamor grem, povsod me spremljajo kakor zvesti psi.

Kokica zelo napreduje v klepetanju, najbolj smešno je pa to, da je naučila govoriti še drugega papagaja. Zakaj pustim jo, da prosto leta, kamor hoče. Ko sem jo zadnjič vzela na rame, sem mahoma zaslišala z drevesa glas, ki je kričal: »Buča, Buča, Buča.« in Kokica je odgovorila: »Doberrr dan, Rrrrobinzonka! Živela Rrrrobinzonka! To je bilo zelo zabavno.

Dve leti sem potrpežljivo delala s svojim nožikom in sem napravila dve deski iz zlomljenega debela. Eno bom imela za mizo, drugo pa za stol. Naložila sem ju na voz in pripetljala semkaj...

Eno leto pozneje

Iz Tonkinega dnevnika (dalje).

»Tako rada bi, da me najdeta oče in mati. Gotovo ne bi več spoznala svoje Tonke, ki ima zdaj 12 let in pol.

Danes sem si ogledala svoje polje; res pravo, veliko polje je že.

Zetev traja brez prestanka, zakaj vsak dan nekaj požanjam in znova posejem in na istem kosku zemlje rodi žito trikrat na leto, tako imam dosti vsakdanjega kruha. Pridelala sem dosti pšenice, ovsu in rižu. Makaroni pa ne rastejo na našem polju, ker nimam semena, da bi jih posejala.

Tu raste tudi neko drevo, ki daje kruh, pa ta kruh ni pravi kruh.

Kozica ima najrajši oves, Buča pa se še vedno sladka s smetano, če jo le dobi.

Včeraj sva se spili, ker mi je polizala surovo maslo, ki sem ga tako težko pripravila. Zdaj pa sva se že spravili.

Nocoj sem zelo trudna in tudi žalostna. Vedno moram misliti na svoje starše in pa na to, da ne bom nikoli šla k prvemu svetemu obhajilu — morda šele v nebesih.

Odkar sem divja, se ne znam več jokati, pa tudi zato ne, ker nimam nikogar, ki bi me tolažil. Toda zelo sem žalostna.

Ta večer je bila Tonka razburjena. Neprestano se je obračala na postelji in skušala zaspati, pa ni mogla. Končno je vstala, odgrnila zastor iz listja in vstopila v svojo kapelico.

Luna je pošiljala blede žarke skozi drevesa in lahna sapica je zibala deviški gozd. Kot velika senca se je videl leseni križ in v duplini pod zvezdnatim obokom je stal mala Marijina soha. g.

Za njo se je razprostiralo srebrnkasto morje in sence oblakov so risale nanj temne lise. Tako veliko in tako globoko je bilo to morje in Tonka je čutila, da prihaja vanjo mir neskončnosti. Vsa majhna se je zdela sama sebi v tej veličastnosti narave, tako majhna v roki božji, ki je še vse bolj neizmerna... neizmerna v svoji dobroti.

Tonka se je udala v božjo Previdnost in se je umirila in potolažila.

Vzela je Marijin kipec v roke in ga spoštljivo poljubila.

»Marija, Mati moja, ki si kraljica vsega, morja in gozda in vsega življenja... blagoslovi me, blagoslovi moje starše in pomagaj mi, da mirno zaspiim.«

Postavila je kipec nazaj v duplino in odšla v sobico.

Ko je ležala v svoji preprosti postelji, se ji je zdelo, da jo Mati božja gleda in se ji smeji.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Pri botri na zapečku

Draži Mirko! Ti si prvi fant, ki si se oglašil v mojem koticu, zato sem bila vsa ginita, ko sem dobila tvoje pisemce. Kar pri priči sem se odpravila na vlak in se odpeljala na Dolenjsko, da te obiščem v Novi gori, kakor me vabiš. Rada bi bila svoj god pri tebi praznovala. Ampak strašna nesreča se mi je primerila. Saj veš, stara sem že, in nikogar nisem imela, ki bi me za roko peljal, pa sem padla, ko sem ležla po hribečku k tebi. Komaj so me dobri ljudje spravili pokonci in na vlak, da sem mogla zopet domov v Ljubljano. Strašno mi je bilo hudo, ker nisem mogla do tebe in pa sram me je bilo. Zato sem prosila ljudi, naj o tem nikomur ne pravijo. Res ne bi rada, da bi o tem pisali časopisi in bi se mi ves svet smejal: »Hoho, prav je botri stari, zakaj pa lazi po svetu. Doma naj ostane in kokeži naj pase, za druga itak več ni.« Da, takole bi govorili jeziki ljudje, vi otročki pa veste, da je vaša botra še krepka in čila, čeprav je že stara in še za marsikaj dobra na svetu. Zato o tej svoji nesreči nikomur ne pripovedujem in prepričana sem, da boš tudi ti molčal o njej kot grob. Vendar pa po svetu zdaj ne bom več hodila, rajši ostanem kar doma na Griču in čakam, da pridete vi k meni na obisk. Le kmalu se zopet oglašil. Lepo te pozdravljam tvoja botra Polonca.

Draga botra! Še nobenega pisma nisi prejel iz naše vasi. Zato ti piševa medve par vrstic. Kakor ti, imava tudi medve radi mlajše prijateljice in prijatelje. Imava jih veliko, najbolj pa nama je všeč Marica. Marica je srčkana deklica in je stara kaka tri leta. Ker je še majhna, govori zelo otročje. Ko pride k mami, zakliče: »Mama, daj jeta, iešt bom tudi bašiko papala in nonika.« Če pa zagleda kuro, jo prime za rep in privleče k materi v kuhinjo in reče: »Mama, daj čiji jeta in močika, čija je jačna.« Mati ji komaj strga kokeži iz rok.

Ce ti je mogoče, pridi pogledat to srčkano deklico. Ko jo boš videla, se ji boš iz srca nasmejala. Pelko Anica in Tisovec Pepca, Podturn pri Dol, Toplicah.

Draga Anica in Pepca! Saj pravim, smola pa taka. Tako rada bi prišla pogledat vašo srčkano Marico, pa sem se zarekla, da ne bom več hodila po svetu, odkar se mi je primerila ona nesreča, ko sem šla Mirka v Prečno obiskat. Svojo namero moram seveda držati in tako mi ne preostane nič drugega, kot da se namažem z potrpežljivostjo in čakam, da bo Marica toliko dorasla, da me bo lahko sama prišla obiskat na Grič. Ali se že veselim tistega dne! Rečita Marici, naj hitro raste, da me bo prej odrešila. Lepo vaša pozdravljam in Marico tudi. Botra z Griča.

UGANKARJI NA DELO!

Katere predmete poučujejo tile gospodje učitelji: Izo Dovgan, E. Kunaver, Ado Lenčar in Pele Josip?

Iz narave

Naše ribe

Ni veliko ljudi, ki bi poznali naše, to je po naših rekah in potokih živeče ribe. Kdor ni ribič po poklicu ali vsaj po športu, jih ne pozna, vsaj živih ne. Zato bomo pri tej priložnosti na kratko pokramljali o tem predmetu.

Začnimo z našimi potoki. Tu, v tem kristalno čistem, vodnem, živahnem kraljestvu je znana in kot izborna riba priznana potočna postrv. V mladosti se skriva na bolj plitvih mestih zgornjega toka gorskih potokov in se hrani z drobnimi živalcami kot račiči, ličinkami raznih muh in drugih žuželk, z majhnimi polži itd. Ko doraste, si poišče globljih krajev, ki so porasli z rastlinami in postane roparica, to je, plane po vsem, kar ji pride pod zobe. Drsti od oktobra do januarja. V tej dobi gre v višje, čistejšee kraje svojega vodnega kraljestva. Svoja jajčeca položi med drobni pesek, kjer čakajo razvoja, kar traja kake tri do štiri mesece.

Razen postrvi najdemo v zgornjih tokih potokov tu in tam še zlatovščico, ki je tudi gojijo in pa 7—11 cm veliko ribo s prisekanim gobčkom Phoxinus levis, ki pa nima za gospodarstvo drugega pomena, kot da služi postvimi za hrano. Znani kapelj pa je prav za prav škodljivec in neljub gost krajev, v katerih žive postrvi.

Kjer prehajajo potoki v reke, torej v večjih globinah, najdemo namesto postrvi kot vodilno ribo lipana. To je plemenita riba, z majhnim gobčkom in s krepko razvito hrbtno plavutjo. Ljubi predvsem mesta, kjer je vodni tok močan. Drsti od marca do maja, in sicer v pesku. Čeprav se hrani z drobnimi živalcami in ribicami, vendar tehta 5—6 kg. Zato jo zelo cenijo, saj ima dobro in okusno meso.

Z imenovano ribo živi tudi znani losos, ki mu pravijo »kralje naših sladkovodnih rib. Je prav za prav morska riba, ki prihaja ob drstitvi v sladke vode. Ko drsti je meso skoraj brez barve in pusto, sicer pa lepo rdeče in mastno. Lep losos je poldrug meter dolg in tehta do 60 funtov. Drsti od novembra do januarja. Tam, kjer nastopa ta riba v velikih množinah, imajo ob drstitvi ribiči velike praznike.

Zelo je znan sulec, ki drsti spomladi. Ta riba ne zapuša naših voda za časa drstenja, marveč drsti tam, kjer živi. Je pa ropar.

Zelo znane so razne belice, h katerim spadajo razne belice ali pečenka, ki jih je polno v Ljubljani in jo ribiči najbolj poznajo, platice, ki jo ribiči močno čislajo, črnooka itd.

Naši ribiči poznajo še druge ribe. Tako mreno, ki ima ustno odprtino pomaknjeno na spodnjo stran. Ko doraste, je celo poldrug meter dolga in živi v skupinah pri dnu. Ljubijo naglo tekoče in čiste reke. Drsti v maju in juniju. Čez dan živi v globinah, ponoči pa gre na lov v višje plasti vode. Hrani se s polži, črvi, školjkami, ličinkami raznih žuželk, pa tudi ribja jajčeca ji gredo v slast. Njena jajčeca so ob času drstitve strupena in povzročijo huda črevesna obolenja.

V večjih rekah, kjer je voda toplejša, manj prozorna in povzroča čisto poplave, kot na pr. naša Kolpa in ponekod Ljubljana, ob katerih raste mnogo trstja in drugih rastlin, najdemo večje ribe zadostno skrivališče in dovolj hrane. Če te reke poleg tega še mirno teko, tedaj so razmere za večje ribe ugodnejše. V takih vodah najdemo ščuke, jegulje, ostriže, smuče, zete, some, rdečevke itd. V našem Cerkniškem jezeru in v Ljubljani živi menk, ki je za ribolov važna riba.

Smuč in ostrž spadata v skupino ostroplut, to je rib z ostro deljeno hrbtno plavutjo. Smuč je večji, z gospodarskega vidika koristnejši ko ostrž. Živi v globljih rekah in jezerih. Po hrbtnu je sivkaste barve, sicer se kovinsko svetli. Telo je zašiljeno. V aprilu in maju polaga lepljiva jajčeca v skupinah na obrežne rastline. Istočasno drsti tudi ostrž, ki je ropar, bolj čokat ko smuč ter se medenasto svetli, po hrbtnu je temnozelen, včasih ga krase temne proge, ki gredo od hrbtno do trebuha.

V globljih vodah živi največja sladkovodna riba som, označujejo ga štiri brke, ki vise od

STRAHOVI

2. HUĐOBAR IN PODGANE

II.

Miha je hodil zamišljen proti mesarju. Prav nič ni vedel, kdaj mu je prišel nasproti Koprivov. čev Nande.

«O, Miha! je začel, »kdaj te že nisem videl. Skoraj bi bil že pozabil, kakšen si.»

«Nal Pogled me!»

«Veš, včasih si takole rad šel malo na lov, čeprav je menda prepovedano. Jaz pa menim, zakaj bi pa ne šli! Ali je Bog ustvaril zajce samo za gošpodo? Ali jih ni tudi za nas? Ti, zakaj pa nič več ne greš?»

Miha je gledal, poslušal in si mislil: »Ali me skuša in bi me rad ujel, ali kaj sumi, ali kaj mu je?»

Dolgo ga je motril in mu ni hotel dati pravega odgovora.

«Veš, Miha, nikar ne hodi več na lov!»

«Zakaj pa ne? Ali ni prijetno?»

«Nič ne rečem. Pa je tudi nevarno.»

«Če te zasacijo, ali ne?»

«Pa še kaj drugega. Ali naj ti povem?»

«Le povej! Veš, da sem radoveden.»

«Veš, kaj sem doživel nocojšnjo noč? Nikdar ne bom pozabil. Nikdar, ti pravim!»

Miha je postal radoveden.

«Nocoj sem šel malo, saj veš kam. Zeblo me je kot pes. Naveličal sem se prežebati.»

«Pravega lovca ne sme nikdar zebati!»

«Mene pa je. Pa kako! Pa sem si dejal: Ravno toliko boš zaslužil, če prežebavaš tukajle, kakor če greš v Šimenčevu pristavo, v seno.»

Mihu je radovednost od besede do besede, skoraj od črke do črke rasla. Torej je Nande prenočeval prav tam, kjer je bil on. Samo kako, da ga ni videl. Pa se ni hotel izdati, ne z besedo, ne z rdečico za ušesi ne po licu. Poslušal pa je, kaj bo iz tega pripovedovanja prišlo. Ali samo njega lovi

in ga hoče izpeljati, ali bo res kak izreden, nenačuden doživljaj?

«Komaj se zaritem v seno, komaj si dobim mir in topel kotiček v mrvi, kar zaskrijljejo vrata. Nal! Zdaj je pa po meni, si mislim. Košaneč, strah vseh lovcev, kdo pa drugi. Ali pa od njega naščuvani in poslani orožniki. Potem bo on pohvaljen in vsem lovekim čuvajem za vzgled postavljen, mi pa kot navadni tatovi v luknji, kapjadal!»

«Ali je bilo kaj?»

«Kvaterni teden! Nič lakanja in preiskovanja! Veš, sam hudič je bil. Nekaj je robantil in godel, to sem slišal, besedi pa nisem razumel. Seveda ne. Ker je govoril kakor govore hudiči v peklju. Njegova beseda ni človeška, njegova beseda je peklenška, prav v resnici peklenška!»

Nande se je držal resno, da se je videlo, da govori resnico, da ne klati izmišljenih reči in da noče Miha izpeljati, da bi se mu morebiti zareklo in da bi se ne neprevidno izdal.

«Vroč mi je postalo. Lahko verjameš, da je imel vsak las svojo kapljo. Hudoba se je spravil na seno in name. Dobro, sem si na tistem mislil, dobro, da vsega ne veš. Saj nisi Bog, saj si sam hudobar. Prišel sem pa zares moliti kakor še nikoli ne. Doma nisem tisti večer nič molil; preveč se mi je mudilo na lov. Franca se je nekaj jezila. Kdo se bo menil za žensko, sitno! Le čakaj, še rad boš molil, je kričala nad menoj. Kje sem bil že jaz! Kdo bi bil mislil, da se bodo njene besede tako hitro uresničile. Kvaterni teden, kvaterni teden, ta ima res svojo moč. Neverjetno! Vse tri dele rožnega venca sem odmolil, pa še koliko drugega! Vse ni nič pomagalo! Premetaval sem sem in tja, kolikor sem se seveda upal — vse zastoj! Ura in noč hudobnih duhov — takrat ima hudoba moč. In držal se je svoje moči do zadnjega. Šele, ko je jutranji zvon zapel v čast Materi božji, šele takrat sem čutil, da je malo popustil.»

«In je šel?»

«Šel je. Pa mu nisem dosti zaupal, zvijaču. Malo sem se potuhnil, malo zaspal v mrvi; ko sem se pa prebudil, je bil že beli dan in v naši vasi je zvonilo že k maši. Toliko pa rečem: Toliko strahu, kolikor sem ga prežal ta kvaterni teden, in tisto noč, tega ne bom nikoli pozabil, pa če bi tudi še sto let živel.»

Miha je poslušal. Ali bi povedal, kdo je bil tisti nesrečni hudobec, ki je mrtvičji Nandeta? Premišljeval je in prišel je do sklepa, da je bolje molčati. Če bi Nande zvedel, kakšen vrag je Nandeta maličil, kdo ve, ali bi bil Mihcu verjel ali ne? In bi bila nazadnje morebiti še zamera. Tako se je pa ohranil med obema ljubi mir.

So pa res naši ljudje taki, da si sami radi in preradi narejajo strahove. Vidijo vraga, ali ga je treba videti ali ne. V prevelikem strahu se premalo prepričajo. Kadar pa je treba v resnici verjeti, takrat pa ne verjamejo!

obrobljene, prav tak ordeče so tudi plavuti.

Naj omenimo še dvojce ribice, ki jih gojijo po naših akvarijih. Sem spada 5–8 cm dolgi grenčak, ki prebiva po počasi tekočih vodah, ki niso pregloboke. Njegova samica polaga jajčeca z dolgim leglom ali tulcem v jezerske školjke, kjer so varna in dobivajo dovolj sveže vode. Znan je tudi zet, ki ga odlikujejo trije pred hrbtno plavutjo prosto stoječi trni. Je nekoliko večji ko grenčak. Namesto lusk ima ob straneh koščene ploščice ali pa je popolnoma gol. Značilno zanj je, da polaga jajčeca v gnezda, ki jih spleta samec in jih varuje pred požrešno samico ter jim pahlja s plavutmi vedno svežo vodo. Ker je zelo bojevit narave, je četudi majhen, sovražnik in uničevalec ribje zalege.

Da bo opis popoln, dodajmo še alpsko postro, ki prebiva le v alpskih jezerih, zlasti v Bodenskem jezeru. Za to jezero in še nekatera druga alpska jezera je ta riba glavna in najvažnejša.

Pri nas se je bilo pred vojno začelo uveljavljati umetno ribarstvo. Ribiči polove semenjake in ikrice okusnih rib, oplojena jajca vzgajajo v steklenih ribnjakih, kjer skrbje za svežo vodo in primerno toplino. Ribjo zalego hranijo izprva z majhnimi raki, pozneje jo prepušajo na pripravnih mestih v potoke in reke.

PRAVNI NASVETI

Nočni čuvaj. P. S. B. Nastavljene ste kot nočni čuvaj z mesečno plačo. Službeni čas vam je odmerjen od polnoči do 8 zjutraj. Tako stoji v pisnu, s katerim ste bili pozvani k nastopu službe. Med tednom res vršite urno službo, a od sobote na nedeljo imate 12 ur in od nedelje na ponedeljek pa 14 ur brez presledka. Vprašate, ali se smatra mesečna plača kot polno plačilo tudi za te nadure, ali pa imate pravico plačilo nadur posebej zahtevati. — Ker je bilo ob nastopu službe določeno, da prejmete mesečno plačo in da imate 8 urno službo, zato poleg teh 8 ur dnevno opravljena služba ne more biti plačana z mesečno plačo, ampak imate pravico za te nadure zahtevati posebno nagrado, ki je za 50% višja od navadno plačane ure. Če znaša vaša mesečna plača n. pr. 600 lir, znaša dnevna meza za 8 urni delavnik 20 lir, na uro odpade torej 2,50 lire. Za naduro dobiti torej še 50% povišek, torej za vsako naduro vam gre 3,75 lire. Zahtevek na plačilo nadur zastara, kakor vsak zahtevek na plačilo meze, v 3 letih.

Vloga v hranilnici na Gorenjskem. T. Z. G. Imate večjo vsoto denarja naloženega v neki hranilnici na Gorenjskem. Vprašate, kako bi mogli ta denar dvigniti in če je to sploh mogoče. — Vloga, ki je vložena na hranilno knjižico, je dolžna hranilnica izplačati vsakomur, ki predloži tozadevno hranilno knjižico. Ne izplača pa vloge, če je pod zaporo, bodisi s sodno ali drugo prepovedjo. Po kakem znanu na Gorenjskem bi torej mogli svojo vlogo najbrže dvigniti. Veliko težje pa bo, vam ta denar po rednem potu poslati. Za nakazilo denarja iz Gorenjske k nam bi si morali poskrbeti dovoljenje »Devisenstelles na Dunaju. To je dolgotrajno postopanje in ni gotovo, če bi vam tako dovoljenje bilo dano. Zaenkrat vam svetujemo, da še počakate, ker so v teku med Italijo in Nemčijo gospodarska pogajanja, ki bodo bržkone tudi taka vprašanja na kak, za stranke bolj enostaven način rešila.

Roditeljska renta. M. R., L. Pri delu se je ponesrečil vaš sin, ki je bil izučen monter in je doma najbolj pomagal. Poleg sedaj pokojnega sina imate še 3 fante, od katerih je eden bolj bolehen, druga dva sicer redno delata in zaslužita, vendar nista tako za dom kot je bil pokojni. Živite z ženo na majhnem posestvu in redite dve kravi in enega vola. Vprašate, ali lahko zahtevate rento za pokojnim sinom, ker zelo obutuje izpadek zaslužka pokojnega sina. — Če bi mogli dokazati, da vas je pokojni ponesrečen sin vzdrževal, potem bi smeli zahtevati roditeljsko rento od OUZD. Dokazati bi morali, da ste sami bodisi zaradi boleznih ali starosti nesposobni, da samega sebe preživljate in da ste brez sredstev. Ker pa imate posestvo, na katerem se skromno preživljate in ste sami še delazmojni in naposled, ker imate še dva druga sina, ki bi vas mogla podpirati, po našem mnenju ne boste mogli doseči, da se vam prizna roditeljska renta. — Lahko pa kljub temu poskusite in uveljavite svoj zahtevek napram OUZD, si vsaj očitati ne boste mogli. Češ, zakaj nisem poskusil, morda bi pa je dobil! Protí odločilnemu odloku OUZD imate pravico pritožiti se na Sodišče delavskega zavarovanja v Ljubljani. Pri tem sodišču se lahko daste brezplačno zastopati po Delavski zbornici (Pokrajinski delavski zvezi) v Ljubljani.

Spor zaradi odtegljajev. G. L. Z. Delodajalec ste tožili na prilozi provizije in obljubljenega poviška plače. Pri razpravi ste se poravnali tako, da se vam je delodajalec obvezal plačati v poravnavo vseh vaših vtoževanih terjatev znesek 4000 lir in sicer v 8 dneh po poravnavi. V tem času pa vam delodajalec denarja ni izplačal, ampak zahteval od vas, da poveste, koliko naj odbiže za davke (na provizijo in plačo) in, ko ste to odklonili in zahtevali izplačilo čistega zneska 4000 lir, je denar založil na sodišču s pristavkom, da ga naj sodišče vam izplača, ko poveste višino odtegljajev za davke. Ker se pri poravnavi o tem niste prav nič menili, ne morete sedaj povedati, koliko bi znali davčni odtegljaji in vprašate, kako bi prišli do denarja, ki je po poravnavi že zapadel v plačilo. — Ne preostane vam drugega, kot da tožite delodajalec na plačilo zneska, določenega v poravnavi. Med pravdo se bo potem moralo razpravljati o tem, kako je bila mišljena poravnava, ali se je kaj določilo glede davčnih odtegljajev ali ne in ali te vaš nasprotnik opravičeno založil znesek 4000 lir na sodišču in

Nadaljevanje na 12 strani zgoraj.

spodnje čeljusti, na zgornji pa stojita dve zavijani brki. Ta riba nima lusk; doseže dolžino dveh mestrov. Drsti v maju in juniju.

Pri tleh živi jegulja, ki je kačastega trupla in brez trebušnih plavuti. Živi lahko delj časa izven vode. Drstir gre jegulja v morje. Zaradi svojih dolgih potov skozi morja v reke je najbolj obudovanja vredna riba, saj napravi čisto tisoč kilometrov dolgo pot, ki trpi 2–3 leta, da pride na pr. od Mehiškega zaliva v naše, evropske reke. Iz morja odpotujejo nerazvite ribice, jeguljice, ki so skoraj prozorne in imajo kot list ploščato telo; ko pa pridejo v naše reke, naglo dorastejo v jegulje in postanejo lepo okrogle.

Zelo čislana in gospodarsko upoštevana riba je ščuka. Živi v rekah pa tudi v jezerih. Znana je po svoji požrešnosti in ji pravijo volk med ribami. Drsti od februarja do maja. Jajčeca pušča ob obrežjih, pa tudi po poplavljenih travnikih. Ker je silno požrešna, naglo raste. Skupno z njo živi krap in linj. Oba drstita od maja do julija. Jajčeca prilepljata na obrežne rastline.

Manj vredna riba, ki jo uporabljamo za hrano drugim več vrednim ribam, je rdečeka, ki jo najdemo čisto tudi na ribljih trgih. Najraje živi v mirno tekočih vodah. Oči ima rdeče

ali je s tem zadostil v poravnavi določenemu plačilu. — Če je bilo med vama dogovorjeno, da imate dobiti dobiti stotice 4000 litr, in davčnih odtegljajev nimate takrat ni omenjal, potem vam ne sme delodajalec prav nič odtegniti ob izplačilu.

IZ RAZNIH KRAJEV

Mirna Peč na Dolenjskem. Zupao cerkev prav sredino prenavajamo. Glava, to je svetilke okoli velikega oltarja je že lepo urejeno, z njo manj cerkveni slikar z. Zelenik. Glavni lok med ladje in svetilnikom je okrasil s sgrafitom: dan je upraskan, sivkasto temno rjavo pobarvano, po njem pa raste krepka okrašena bela palica. Spodnji del stene je pokrit s pisanim zagrinjalom, prav do podokenskega posteljenega nabora, ki se spodaj razpleta v bogato mrežo — ta se pa zopet nazaj spleta v vrsto težkih rumenih lopov.

Umestitve najpomembnejši je lesenorebrni, s kamniti rebrni razdeljeni obok. Na lahni sinji podlagi kakor je nebo v poletnem času — iz dna vseh šestih okroglih polj raste steblo, ki se razpleta v veje, liste, zveza združuje v krasne mnogobrojne fantastične cvetove in poppe. — Barve stebel, vej, cvetov, listov so lahne, dehtave, sijajna izredno mehka, trdna, tako da celo v najhujši zimi ogledovalca prihrani vseh mehke, božajoče toplino — kakor se je polmetrsko posodabljalo. Vse okrasje je lahno, sveto, z barvami samo naduhnjeno, tako da kar plava preko svoje sinjine.

Težko se bomo mogli, če vedemo, da je slikar naše sodobne goske cerkve šel v svet in k našemu staremu odličnemu goskemu slikarju Janezu Ljubljanskemu. — To, kar je doslej dokončano, spada med najlepše — ne le kar so nam ustvarili radostni podobi, ampak sploh za nazaj, celo ta misel je bila izredna, da bi miselnoposkema oboka enakovredno bil meda samo še obok v prelepi kranjski mestni župni cerkvi.

Zahvala

Vsem sorodnikom, znancem, prijateljem in dekletom v prijateljske družbe, ki so spremljevali našo prerano uro.

Ano

na njem poslednji poti na pokopališče v sv. Križu ob Kiki, budi izročena tem počim priročna zahvala

Sv. Križ ob Kiki 20. aprila 1942.

MARTIN HRIBAR, oče.

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

zadruga z neomejenim jamstvom v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela Union

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1895.

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodnejše obrestuje, daje posojila na vkupljajo in proti poročitvu

Nalagajte denar v solidnem zavodu.

Hranilnici in posojilnici z. z. n. j. v Ribnici

Zavod daje posojila pod najugodnejšimi pogoji
Posluje v lastni hiši poleg dekliške šole

Knjige „Slovenecve knjižnice“ so stalno na zalogi
v tritiki Peterlin, Velike Lašče

Brzoparilnice, gnojnične črpalke, Gama, s 10 letno garancijo roči
Podržaj Ciril, Ig 147 pri Ljubljani

Kdor rad bere »Domoljub«, ima najcenejše razvedrilo!

NAGROBNE SPOMENIKE
znamke KAMEN v modernih oblikah lahko se izbere v skladu s kamnoseško kiparskega podjetja
FRANJO KUNOVAR
Sv. Križ — Tomaševa cesta LJUBLJANA, telefon Slov. 49-0.

70 MILIJONOV LET

Slovesni angleški naravoslovec Tyndall je nekoč v veljem angleškem mestu predaval ter med drugim povedal: »Dokazano je, da sonce pošilja svojo vročino izgubila ter da bo v 70 milijonih let njegova sila docela osipala. Ko se bo to zgodilo, takrat po slovesnih računih na zemlji ne bo nobenega živga bitja več.« — Tudi hip tam zadaj v dvorani preprosto moj ves razburjen vstane ter zakliče: »Oprostite, koliko let, ste rekli, da bo preteklo, preden se bo ta nesreča zgodila?« — »Kakih 70 milijonov let.« je prijazno pojasnil učenjak. Ob tem pojasnilu se molakar globoko odlašne ter pomirjen sede, rekot: »Hvala Bogu, sem mislil, da ste rekli le 7 milijonov let!« Ko se mu je nato vsa dvorana nasmejala, je bil moj ves zmeden ter ni vedel, kaj se mu smejala.

Dobra preizkušnja

Nemški pisatelj Lessing je imel služabnika, ki pa se na njegovo polnost ni kdo ve kako mogel zanesti. Hotel ga je preizkusiti, kar je tudi storil, kakor je nato povedal svojemu prijatelju. Da bi se prepričal, ali je njegov služabnik zanesljiv in pošten, je nalašč na svoji mizi pustil denar. Prijatelj ga vpraša: »Ali si se zapomnil, koliko denarja si pustil na mizi?« Lessing je začudeno pogledal ter dejal: »Sem ga pozabil prešteti.«

Mali oglasnik

V Domoljubu se zaračunajo mali oglasi po besedah, in sicer plača tisti ki išče službo L. 0.20 na besedo; v izmenitvenih oglasih in dopisih beseda L. 1.—; v vseh drugih oglasih stane beseda L. 0.50. Vsem oglasom se prilepi še oglasni davek. Najmanjši znesek L. 7.—, za izmenitvene oglase L. 20.—. Redni Domoljubovi naročniki plačajo polovico manj pri oglasih gospodarskega značaja.

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Mizarskega vajenca

krepkega in poštenega sprejemem takoj. Hrana in stanovanje v hiši. Kolir Aleja, Brod st. 15, p. Novo mesto.

Parcela-travnik

prodam pod Debelim brdom pri Rudniku pri Ljubljani. Pojavila dr. Joselj Josip, Sostro 44, p. Dobruja.

Več prašičkov

1 tednov starih, prda Ivan Lendar, Log 14, p. Brezovica pri Ljubljani.

Pridnega fanta

poštenega, starega 17 do 18 let — sprejemem na kmetijo. Zajo Jode, Gornja Zabočeva 3, pošta Dev. Mar. Polje.

Dekle

pridno, pošteno, vajeno kmetijske dela — sprejemem. — Mravljica, Srebršič pod Rudnikom v Ljubljani.

Dekle

na kmetijska dela, sprejemem v službo. Vodnikova c. 16, Ljubljana.

Par konj

Stara 6 in 10 let, barve: temen pram in fuka s črno na glavi in na desni zadnji nogi, še malo medan s svojo diško. Griva srujena od komata. Ukrajena sta bila v noči od 15. do 16. aprila v Dragovanju vasi pri Dragatušu. Kdor jih izloži, naj javi karabinerjem — dobil 2000 litr nagrade. Mušit Jos. Dragovanja vas 12.

Kovaškega pomočnika

z velično prakso in podkovarsko znanostjo, sprejemem v stalno delo. J. Schaböck, Preseje 15. Prednost imajo Notranji.

Smrekovo drevo

lepo, zdravo drevo in jedile kupi vsake količine umazana Lavrič J. St. Vid pri Stični, Ljubljana.

Drva

trda, solnje 1941 in zimsko 1941-42 kupimo. Ponudbe na upravo »Domoljub« pod »Trda drva« št. 166.

Preiskanim rednim prašičem „REDIN“ za prašiče

Pri malih prašičkih pospešuje Redin prašič hitro rast, krepči in jih varuje raznih bolezni. Vodi prašiča pa se bodo hitro razvijali in dobro prebavljajo. Zadrževanje 1 prašiča za 1 prašiča ter stane 1 saviček L. 6.—, pa polji L. 12.—, 3 sav. po polji L. 22.—, 4 sav. po polji L. 28.—. Manjše takratnih plačil. Prašiči Pravi „REDIN“ se dobijo samo s posebno sliko.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Zidovska ul. 1. Na drobno pa razteva Redin pri Valnem trgovcu ali »drugi, ker si prihranite poštnino. Naročniki iz govorice »Tride« in Gornje morajo poslati denar vnaprej.

»Domoljub« stane 20 litr za celo leto, za izposojnino 10 litr — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljub«, naročnino, inserate in reklamacije pa upravnica »Domoljub«. — Oglas se zaračunava po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 48-84. Izdajatelj: dr. Gregorij Pečjak. — Urednik: Jože Količek. — Za ljudsko tiskarno: Jože Kramarčič.